

Steppereservaat in oprichting in Aragón (Spanje) en Kraanvogels bij de Laguna de Gallocanta

J.J. Hooft

In het bekken van de rivier de Ebro bevond zich tot in de jaren zestig een uitgestrekt steppegebied. De lage gemiddelde jaarlijkse neerslag van ongeveer 300 mm is daarvan de oorzaak. Van dit steppegebied is langzamerhand nog maar weinig over. Een uitgebreid stelsel van irrigatiekanalen leidt het water naar bouwland en boomgaarden, die zijn aangelegd op de ontgonnen steppen.

De oorspronkelijke steppe is vroeger eigenlijk nooit goed onderzocht. De aandacht van de buitenlandse vogelaars ging vooral uit naar die gebieden, waar men bijvoorbeeld de gieren en andere stootvogels kan waarnemen, die Spanje zo interessant maken voor Noordegropese vogelaars. Op plaatselijk niveau was er nauwelijks belangstelling voor veldornithologie. Gelukkig is aan deze situatie de laatste tien jaar veel veranderd. Er zijn nu vogelgidsen in het Spaans en verrekijkers zijn ook binnen het bereik gekomen van de Spaanse beurs.

Op veel plaatsen in Spanje treffen wij nu enthousiaste vogelwerkgroepen aan, die in hun eigen omgeving inventariseren en zo ontdekken dat er in Spanje gelukkig nog steeds zeer veel aan vogelrijkdom aanwezig is.

De toegenomen aandacht en waardering voor het steppebiotoop rond Zaragoza (Aragón) is vooral het werk van Adolfo Aragüés S., de huidige president van de Spaanse Ornithologische Vereniging. Hij was degene die als eerste het voorkomen van Dupont's Leeuwerik (*Chersophilus duponti*) (zie foto) in de steppe in de buurt van zijn woonplaats Zaragoza beschreef. Deze ontwikkeling heeft

destijds nogal wat opschudding veroorzaakt in de ornithologenwereld.

In maart 1986 ben ik in de gelegenheid geweest om samen met de heer Aragüés gedurende een dag de steppegebieden die nog over zijn, te bezoeken.

Ons belangrijkste doel was het gebied genaamd 'La Lomaza' gelegen aan de weg C-222 van Belchite naar Zaragoza. 'La Lomaza' heeft een oppervlakte van bijna 1000 ha. Het bestaat uit een plateau, dat geleidelijk naar het zuiden afhelt, aan de noord- en oostzijde begrensd door een steile wand. Er heerst daar een extreem steppeklimaat. Het daar

Het Witbuikzandhoen komt er als broedvogel voor.

Naar een kleurendia van M.A. Bielsa.

Dupont's Leeuweriken zingen in april en mei het ultbundigst. Naar een kleurendia van M.A. Bielsa.

voorkomende eco-systeem is ingesteld op luchttemperaturen van -15°C in de winter tot $+44^{\circ}\text{C}$ in de zomer. Gecombineerd met de geringe regenval en een sterke droge wind worden hier klimatologische omstandigheden aangetroffen, die overeenkomen met die van de Centraalaziatische steppe (zie foto). In de spaarzame vegetatie groeien onder andere Rozemarijn en Espartogras. Daarnaast kunnen er een aantal endemen worden aangetroffen, die alleen in de steppen van Aragón voorkomen.

Tijdens onze excursie zagen wij veel Dupont's Leeuweriken zingend vanaf de lage struikjes en snel rennend daar tussendoor. Andere soorten die ook als broedvogel veel voorkomen, zijn de Steenpatrijs, de Griel, het Witbuik- en het Zwartbuikzandhoen (zie foto), de Kortteen- en de Kleine Kortteenleeuwerik en de Theklaleeuwerik.

Andere niet-broedvogelsoorten die er geregeld kunnen worden waargenomen, zijn onder andere de Steenarend, waarvan er vijf paar in de buurt broeden, de Vale Gier, de Slangenarend en de Bijeneter.

Uit een vergelijking van de aantallen vogels van de verschillende soorten in 'La Lomaza' met die van andere steppegebieden in Spanje, het zuiden van Frankrijk en Noord-Afrika is gebleken, dat dit gebied een verhoudingsgewijs zeer rijke vogelbevolking kent.

Het gebied dat grotendeels in eigendom is bij de gemeente Belchite, staat op de nominatie als zogenaamd jachtrefugium (Refulgio Nacional de Caza) te worden aangewezen. Dat wil

zeggen, dat er dan geen jacht meer zal kunnen plaatsvinden. De medewerkers van ICONA* in Aragón, die deze administratieve handeling voorbereiden voorbereiden, zien dat als een eerste stap in de richting van een verdergaande bescherming.

Bezoekers die het gebied in willen, moeten van tevoren toestemming krijgen van de betrokken autoriteiten.

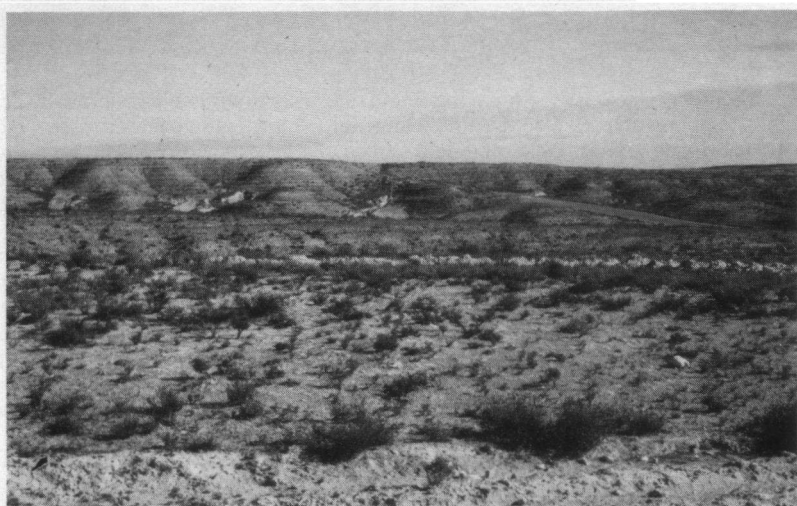
De beste tijd om de Dupont's Leeuwerik waar te nemen zijn de maanden april en mei, wanneer de zang op zijn ultbundigst is en de soort relatief gemakkelijk kan worden waargenomen.

De streek rondom Belchite is overigens ook nog wel een verder bezoek waard, want onder andere de zandhoenders en ook Kleine Trappen kunnen in de akkers in de buurt worden waargenomen.

De reiziger die wat meer tijd heeft en in de maand in deze streken is, doet er goed aan de Laguna de Gallocanta te bezoeken. Dit natuurlijke meer ligt op 110 km van Zaragoza aan de weg van Daroca naar Molina de Aragón (C.211). Het gebied was altijd een belangrijk 'wetland'. In Spanje erg bekend om zijn grote aantallen watervogels. Als gevolg van jarenlange droogte en vermoedelijk ook als gevolg van het gebruik van grondwater voor de bevoeiing van akkers in de omgeving, is het meer geheel opgedroogd. De eenden en ganzen zijn dan ook voorlopig verdwenen. Behalve voor watervogels is Gallocanta ook belangrijk als pleisterplaats en voedselgebied voor ongeveer 30.000 Kraanvogels, die op de

Dat levert prachtige vluchten op van lange slierten laag overkomende Kraanvogels. Naar een dia van J.J. Hooft.

Het gebied kent een zeer rijke vogelbevolking. Naar een dia van J.J. Hooft.

voorjaars trek zich hier verzamelen, voorafgaand aan de grote trek naar het noorden.

De Kraanvogels slapen in het uitgedroogde meer en zoeken voedsel op de akkers in de omgeving. Daarbij hebben ze bijzondere voorkeur voor het pas ingezaaide zomertarwe en zomergerst. Omdat de Kraanvogel volledig beschermd is, betaalt ICONA jaarlijks een flink bedrag aan schadevergoeding aan de boeren.

Rondom Gallocanta zijn vele onverharde wegen, die met de auto redelijk zijn te berijden en van waaruit de Kraanvogels goed te benaderen zijn. Aan het eind van de ochtend en tegen zonsopgang komen de drinkvluchten op gang naar de zuidoostkant van Gallocanta,

waar een klein beekje de Kraanvogels van zoet water voorziet (zie foto).

Dat levert dan prachtige vluchten op van lange slierten laag overkomende Kraanvogels. In de buurt moeten ook Grote Trappen te vinden zijn, dus in Gallocanta is begin maart beslist een bezoek waard.

Het meer zelf is al jaren lang jachtrefugium; het wachten is nu op meer water en daarmee op de eenden en Grauwe Ganzen die er vroeger zoveel voorkwamen.

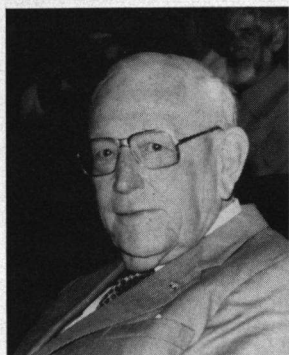
Toestemming voor een bezoek aan 'La Loma-za' kan worden verkregen bij: Diputación General de Aragón, Delegación de Ordenación del Territorio, D. Gustavo Chozas, C/Gapi Tan Portoles 1, Zaragoza, Spanje.

■ Drs. J.J. Hooft, Goeman Borgesiuslaan 22, 9722 RJ Groningen.

In memoriam C.J.A. Wijnaendts

Op 1 september 1987 overleed, op 89-jarige leeftijd, in zijn woonplaats 's-Gravenhage de bekende vogelbeschermers C.J.A. Wijnaendts. Hij werd geboren op 4 april 1898 in Amersfoort.

Zijn maatschappelijke carrière in de cultuur van Oost-Indië verliep voorspoedig. In het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL) bereikte hij bovendien bij de infanterie de rang van luitenant-kolonel.

C.J.A. Wijnaendts
Foto: Frits Gommers.

De heer Wijnaendts behoorde met zijn gedrevenheid tot de pioniers van het eerste uur. Vooral de vogelbescherming had zijn bijzondere belangstelling. Degenen die met hem samenwerkten, werden meegesleept door zijn enthousiasme. Recht door zee, als een rots in de branding wanneer het om de vogels ging, de anderen respecterend om hun mening.

Voor de vogelbescherming in Nederland heeft hij grote verdiensten gehad. In het begin van de jaren zestig, op een leeftijd waarop tegenwoordig veel mensen met de VUT gaan, begon de heer Wijnaendts met zijn dynamische persoonlijkheid steeds meer een stuwende motor in vogelbeschermingskringen te worden. In die periode maakte hij deel uit van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.

Enige jaren later fungeerde hij daar in het dagelijks bestuur als secretaris.

Mede door zijn toedoen werd Vogelbescherming tot nieuwe activiteiten aangespoord.

Tot voor enkele jaren was hij nog voorzitter van het Nationale Comité Wintervoeding, een functie die hij al vanaf de oprichting bekleedde. Bezorgd om het lot van de Ooievaar was hij de grote stimulator en projectleider van het Ooievaarsdorp. Mede door zijn toedoen zijn er behalve het moederstation in Het Liesveld, nu tien buitenstations.

De revalidatie van stootvogels en uilen had ook zijn speciale belangstelling. In het Ooievaarsdorp stichtte hij hiervoor een revalidatiecentrum. Toen in 1975 de Werkgroep Vogelasiels werd opgericht werd de heer Wijnaendts daarvan de eerste voorzitter.

De instelling van 'Vrije (vrijwillige) Vogelreservaten' was een ander initiatief.

Naast deze tijdrovende werkzaamheden zag hij nog kans tot ver in de jaren tachtig vele uren in het veld door te brengen. Als vrijwillige medewerker van het Vogeltrekstation in Heteren was het ringen van Purperreigers in de Nieuwkoopse Plassen zijn belangrijkste bezigheid. Zijn ringwerk vormde de grondslag voor een wetenschappelijke studie waarin werd aangetoond dat er verband bestaat tussen populatieschommelingen in Nieuwkoop en de jaarlijkse hoeveelheid neerslag in Nijger.

De verdiensten van de heer Wijnaendts bleven niet onopgemerkt. Hij was Officier in de Orde van Oranje Nassau met de Zwaarden.

In 1975 ontving hij de Gouden Lepelaar, die door Vogelbescherming wordt uitgereikt aan personen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de natuur- en vogelbescherming in Nederland of daarbuiten.

Op 13 juni 1981 werd hij benoemd tot Erelid van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.

Met het heengaan van de heer Wijnaendts verliezen wij een gepassioneerd vogelbeschermers.

Dick A. Jonkers

Betaling abonnementsgeld 1988

Behalve het zelfklevende kalendertje voor 1988 treft u in dit nummer ook de bekende acceptgirokaart aan. Deze acceptgirokaart kan gebruikt worden voor het betalen van het abonnementsgeld 1988. Het abonnementsgeld is voor 1988 f 21,-. Leden van organisaties, die op de achterzijde van 'Het Vogeljaar' staan vermeld hebben een korting, zij betalen maar f 19,50.

Op de acceptgirokaart hoeft u alleen maar het bedrag en uw gironummer in te vullen, waarna deze na ondertekening verzonden kan worden. Abonnees, die evenals vorige jaren ons weer willen steunen kunnen een hoger bedrag invullen, waarvoor wij hen bij voorbaat dankbaar zullen zijn.

Mocht de acceptgiro zoek zijn geraakt, dan kunt u ook overmaken op postrekening 96 44 72 ten name van 'Het Vogeljaar, Delft'.

Welkomgeschenk voor nieuwe abonnees

Indien u nieuwe abonnees voor ons wilt werven, kunt u de namen doorgeven aan ons adres Bellaertsstraat 16, 6721 WB Bennekom. Wij zullen de nieuwe abonnees als welkomgeschenk onze prachtige Vogelkalender 1988 en een in 1987 uitgegeven themanummer toezenden.